

HARBIY XIZMATCHILAR FAOLIYATIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O'RNI

Yusupov Ulug'bek Abduxalil ògli

O'zbekiston respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti
bakalavriyat fakulteti o'quv guruhi komandiri. Leytenant

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5702883>

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 05- Noyabr 2021
Ma'qullandi: 10- Noyabr 2021
Chop etildi: 15- Noyabr 2021

KALIT SO'ZLAR

*jangovar, operatsiya,
axborot, texnologiya,
tizim, tank, dastur,
aviatsiya, internet, texnik*

ANNOTATSIYA

*Mazkur maqolada Harbiy xizmatchilar faoliyatida axborot
texnologiyalarining o'rni haqida fikr-mulohazalar bildirildi.*

Zamonaviy jangovar operatsiyalarni tayyorlash va o'tkazishning yuqori dinamikasi qo'mondonlik va boshqaruvni avtomatlashtirishni talab qiladi, bunga boshqaruv texnologiyalariga axborot texnologiyalarini kiritish orqali erishiladi. Boshqarish avtomatlashtirilgan va avtomatik tizimlar, - bu texnik va dasturiy - texnik vositalar majmuasidan foydalanish orqali birlashtirilgan va uyushgan boshqaruv ob'ektlarining maqsadli harakatlari majmui. Shu bilan birga, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari avtomatik tizimlardan farq qiladi, chunki ular odam uchun eng umumiy, maqsadli yoki avtomatlashtirish funksiyalariga mos kelmaydi.

Harbiy ishlarga yangi axborot texnologiyalarini ishlab chiqish va joriy etish zamonaviy jangovar operatsiyalarni o'tkazish tartibini tubdan o'zgartiradi,

chunki qo'shinlarni boshqarish va boshqarish samaradorligini oshirishga axborotni qayta ishlash va uzatish tezligini oshirish yoki harbiy tilda, buyruq va boshqaruv tizimining samaradorligi. Shu nuqtai nazardan, etakchi xorijiy davlatlar qurolli kuchlarini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishi jangovar tuzilmalarni har tomonlama integratsiyalashuvi va "tarmoqqa yo'naltirilgan" yangi tamoyillarini joriy etish va amalga oshirish orqali o'zaro ta'sir darajasini oshirish bo'ldi. "tushunchalar va boshqaruv tizimlari, aloqa, razvedka va qurollarning integratsiyasi. Yagona axborot - kommunikatsiya makonini yaratish tufayli jang maydonida axborot ustunligiga erishiladi, bu esa jangovar harakatlar paytida kuchlar guruhlarining jangovar salohiyatini bir necha marotaba samarali va samarali amalga oshirishga imkon beradi.

Dushmanni jangovar tayyorgarlik va o'tkazishning barcha bosqichlarida engib o'tish mumkin bo'ladi. Havo makonidan foydalanish tartibini rejalashtirish va nazorat qilish moduli dastur komplekslarini o'z ichiga oladi: parvozlar rejalarini qabul qilish va etkazish, havo maydonidan foydalanish uchun yagona arizalar, havo harakatini boshqarish bo'yicha rasmiylashtirilgan xabarlar; kundalik parvoz rejalarini avtomatlashtirilgan yarashtirish; joriy va rejalashtirilgan ma'lumotlarni aniqlash; havo maydonidan foydalanish ustidan nazoratni ta'minlash; kunlik parvozning birlashtirilgan rejasini tuzish. Aviatsiya va havo hujumidan mudofaa boshqaruv tizimida yuqoridagi imkoniyatlarni joriy etuvchi axborot texnologiyalarini joriy etish shtab va nazorat punktlarida vaziyat ma'lumotlarini avtomatlashtirilgan yig'ish, umumlashtirish, tarqatish va o'z vaqtida xabar qilishning global vazifalarini hal qilish imkonini beradi; hujjatlarni avtomatlashtirilgan tarzda ishlab chiqish va turli darajadagi boshqaruv organlari o'rtasida axborot o'zaro aloqasi; operatsion va taktik nazorat darajasida avtomatlashtirilgan axborot almashinuvi. Shunday qilib, taklif qilingan echimlarga asoslangan istiqbolli avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimi qo'shinlar (kuchlar) va qurollarni boshqarish va boshqarishdagi mavjud kamchiliklarni katta darajada bartaraf eta oladi. Shu bilan birga, u ochiq printsip asosida qurilgan bo'lib, u tashkiliy va tarkibiy o'zgarishlarga va yangi paydo bo'ladigan vazifalarga osongina moslasha oladi. Zamonaviy globallashuv jarayonlari axborot texnologiyalarining harbiy sohadagi rolining oshishiga olib keladi. O'tgan asrda an'anaviy bo'lgan qurollanish poygasi o'rnini axborot ustunligi poygasi

egallaydi. Birinchi o'ringa axborot xavfsizligi Xitoy va AQShning harbiy siyosatida aniq ifodalangan.

Globalashuvning rivojlanishi bilan zamonaviy axborot texnologiyalarining harbiy sohadagi roli tobora ortib bormoqda. Bugungi kunda axborot tizimlari, hatto harbiy bo'lmagan maqsadlar uchun ham, qo'shinlar va qurollar guruhlarini boshqarish va nazorat qilish samaradorligini oshirish uchun mutlaqo yangi shart-sharoitlar yaratmoqda. Ammo, shu bilan birga, nazorat zanjiri juda himoyasiz bo'lib qoladi va dushmanning faol ta'sirida boshqaruv tizimining o'zi barqarorligiga bog'liq bo'ladi. Axborot tizimlari potentsial dushmanga ham, davlatga ham ittifoqchi yoki do'st davlatga aylantirish uchun ta'sir qilishning kuchli vositasiga aylandi. Potentsial raqiblarga axborot ta'sirining ahamiyati va zarurligi har doim aniq bo'lgan. Ehtimol, biz qurolli kurashning kuchlari va vositalarini ishlatishning yangi usullarini kutmoqdamiz, ular hali ishlab chiqilmagan va buning sababi shundaki, bu hodisaning mohiyatini emas, balki uning zarurligini ham tushunishdir. va ahamiyati kamlik qiladi. Shunga qaramay, eng diqqat va o'rganishni talab qiladigan amaliy takliflar allaqachon qabul qilinmoqda. Masalan, RAS institutlaridan birining mutaxassislari " Yarim kuch maydonlarini sozlash orqali ob'ektlarning guruhli harakatini tarmoq markazida boshqarish". Model masofadan boshqarish pultidan boshqasiga o'tish imkoniyatini oqlaydi avtomatik bajarish murakkab va tez o'zgaruvchan muhitda barcha avtotransport vositalarini tarmoqqa yo'naltirilgan o'z-o'zini tashkil qilish orqali missiyalar (an'anaviy havo hujumidan mudofaa tizimlari va dushman uchuvchisiz uchish apparatlari guruhlarining faol

qarshiligini hisobga olgan holda). Dvigatel yoki boshqa robotli jangovar vositalarni bitta tarmoqqa yo'naltirilgan boshqaruv maydonida bunday qo'llashning afzalliklari nimada? Ishlab chiquvchilarga ko'ra, ular quyidagilar: - ko'p kanalli ma'lumotlarni yig'ish, jangovar vositalarga qarshi kurash va mag'lubiyatning ancha ko'p sonli va xilma -xil vositalarini tarqatish; - harakatlanuvchi nishonlarning koordinatalarini aniqlash aniqligining sezilarli darajada oshishi (bir -biridan uzoqda joylashgan samolyotlar tomonidan bir necha bor aniqlanishi (robotli vositalar) va keyinchalik bitta algoritmik makonda ma'lumotlarni qayta ishlash (katta tayanchli ovoz effekti) tufayli); -tarqatilgan ko'p kanalli aniqlash vositalarining kontsentratsiyasi, yuqori aniqlikdagi yo'l-yo'riq va ularni ma'lum bir joyda va vaqtda o'z-o'zini dinamik ravishda to'plash orqali yo'q qilish imkoniyati; - o'q -dorilar iste'molini minimallashtirishda muvaffaqiyatli missiya ehtimolining keskin oshishi, bu tufayli o'z yo'qotishlar. Yuqori sifatli jangovar qurollarning jangovar qobiliyatini nazorat qilish va maksimal muvofiqlashtirish. Internet va kosmik texnologiyalar rus armiyasi bo'linmalarining jangovar tarkibiga kirib bordi. Bundan tashqari, institut mutaxassislari yangi elementlar bazasi va uning arxitekturasini ishlab chiqish bilan bog'liq echimlarga ega, bu esa global miqyosda ulangan tarmoqlar resurslarida tarmoqqa yo'naltirilgan boshqaruv muammolarini keng ko'lamli hal qilish uchun sifat jihatidan yangi imkoniyatlar beradi. Bu yangi texnologik echimlarni izlash, harbiy-sanoat kompleksini innovatsion rivojlanish yo'liga o'tkazish, nizom va qo'llanmalarni aniqlashtirish, kuch guruhlarini ishlatishning yangi shakl

va usullarini ishlab chiqish, kadrlarni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlashga o'rgatish. apparat va dasturiy ta'minot. Birinchidan, haqiqiy birlashgan qo'mondonlik va boshqaruv organlarini yaratish, ularning turli jangovar topshiriqlarni hal qilishda zamonaviy algoritmlarini ishlab chiqish, tarmoqqa bog'lashni rejalashtirayotgan vositalar ro'yxatini shakllantirish bo'yicha ishlarni kuchaytirish maqsadga muvofiqdir. , nima uchun va eng muhimi, nima uchun ekanligini tushunish. Aks holda, biz moda yo'nalishi uchun ko'p pul sarflaymiz va oxir -oqibat, bu kutilmagan, mustaqil tarmoqlar va tarmoqlarni birlashtirishning hal qilinmaydigan muammosi paydo bo'lganda, biz amerikalik tizmaga qadam qo'yamiz. Afsuski, qo'ruqlar allaqachon amalga oshmoqda. Bu G'arbiy harbiy okrug qo'mondoni, general-polkovnik Arkadiy Baxinning "Yangi tashkilot harbiy okrugi qo'shinlari (kuchlari) qo'mondonligi va boshqaruvi tashkiloti" ning akademiyaning umumiy yig'ilishida e'lon qilingan ma'ruzasida aks etdi. 2012 yil 28 yanvar. Ma'ruzachining so'zlariga ko'ra, Birlashgan strategik qo'mondonlik qo'mondonlik punktida 17 avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimining uskunalari joylashtirilgan, ular bir -biri bilan hech qanday bog'liq emas. Bundan tashqari, qurolli kurashni axborotlashtirish uchun asbob -uskunalarni etkazib berish etarli emasligini tushunish kerak, siz baribir undan to'g'ri foydalanishni o'rganishingiz kerak. Shuning uchun Qurolli Kuchlarning kundalik faoliyatiga axborot texnologiyalarini faol joriy etishni davom ettirish maqsadga muvofiqdir. Qo'mondonlar va butun shaxsiy tarkib zamonaviy axborot tizimlari bilan ishlashda kerakli bilim va tajribaga ega bo'lishi uchun elektron hujjat aylanish

tizimini majburiy joriy etish. Ularning harakatlari avtomatizmga qarab ishlab chiqilishi kerak, xuddi televizor kabi. Mobil telefon, kompyuter. Faqat bu holda, axborot tizimlari va vositalari noma'lum qimmatbaho uskunalardan tayinlangan jangovar vazifalarni hal qilishda haqiqiy yordamchiga aylanadi. Bu borada juda ko'p ishlar bor, chunki Qurolli Kuchlarimizni Amerika armiyasidagi shunga o'xshash

jarayonlardan axborotlashtirish darajasida aniq kechikish mavjud. Hatto to'laqonli harbiy ilmiy kutubxona ham yo'q. Shu bilan birga, nafaqat harbiy olimlarning ishlari o'tgan yillar uchun raqamlashtirilmagan, balki yangi materiallar kiritilmagan, bu esa vaziyatni yanada og'irlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedov A., Tayloqov N. Informatika: Akademik liçey va kasb-hunar kollejlari uchun darslik.- T.: «O`zbekiston», 2001.
2. Abduqodirov A.A., Hayitov A.G., SHodiev R.R. Axborot texnologiyalari T. «O`qituvchi». 2002.
3. www.ziyonet.uz
4. www.soft.com